

Remissvar
A2025/00273
Arbetsmarknadsdepartementet

Stockholm 12 september 2025

Remissvar: Arbetslivskriminalitet – upplägg, verktyg och åtgärder, fortsatt arbete (SOU 2025:25)

Akademikerförbundet SSR har genom Saco getts möjlighet att yttra sig över rubricerat betänkande.

Sammanfattning av betänkandet

Detta är Delegations mot arbetslivskriminalitets slutbetänkande. Delegationen konstaterar att problemen är de samma i de olika riskbranscherna och betänkandet innehåller därför flera generella förslag som stärkta möjligheter för migranter att få ut sin lön, tidsbegränsade uppehållstillstånd för att hävda sin rätt och mer kännbara sanktionsavgifter för företag som missköter sig flera gånger. Delegationen föreslår också åtgärder som riktar sig mot specifika branscher.

Akademikerförbundet SSR:s kommentarer:

Akademikerförbundet SSR har valt att svara på remissen utifrån att förbundet är en aktiv medlem i Fackligt center för papperslösa. Förbundet vill särskilt välkomna att delegationen nu, efter flera års arbete, föreslår ett flertal konkreta åtgärder mot arbetslivskriminalitet, som på sikt kan förbättra situationen för utsatta arbetstagare. Det är uppenbart att praktiska åtgärder, är nödvändiga för att åstadkomma verklig förändring. Arbetslivskriminalitet är en viktig fråga för Akademikerförbundet SSR då den underminerar värden i våra kollektivavtal, skapar farliga arbetsplatser, minskar skatteintäkter och utnyttjar människor. Förbundet svarar på en del av de förslagen som gäller arbetsmarknaden generellt. Akademikerförbundet SSR delar delegationens bedömning att det behövs mer kännbara åtgärder för arbetsgivare som utnyttjar arbetstagare och ett starkare skydd för de arbetstagare som blir exploaterade.

Införandet av en ny lag om lön för arbetstagare med arbetstillstånd

Betänkandet innehåller flera förslag för att förbättra möjligheterna för utländska arbetstagare att kunna få sina rättigheter på arbetsmarknaden tillgodosedda. Akademikerförbundet SSR välkomnar förslaget om att införa en lag, som vid tvister om lön och andra ersättningar, utgår från det anställningsavtal som Migrationsverket baserat sitt arbetstillstånd på. Även om tvisten ofta kan handla om längre perioder av arbete, så ger förslagets tre månader ändå något i situationer där ord ofta står mot ord.

Akademikerförbundet SSR
Box 128 00, 112 96 Stockholm
08-617 44 00
kansli@akademssr.se
www.akademssr.se

SSR Direkt
Frågor om anställning och arbetsliv
08-617 44 71
ssrdirekt@akademssr.se

Medlemsservice
Frågor om medlemskap och avgifter
08-617 44 70
medlem@akademssr.se

DO ska få företräda arbetstagare utan tillstånd

Förslaget om att Diskrimineringsombudsmannen (DO) ska få företräda arbetstagare utan tillstånd i Arbetsdomstolen är komplext. Samtidigt är det tydligt att Sverige behöver förbättra sitt stöd till papperslösa för att leva upp till sanktionsdirektivet. Akademikerförbundet SSR har länge drivit frågan om att Sverige behöver införa en särskild ombudsman mot diskriminering i arbetslivet (ODA). Det behövs någon som känner till arbetsmarknadens spelregler och kan jobba tillsammans med arbetsmarknadens parter för att träffa rätt och få bukt med diskriminering. Det behövs också samråd och dialog med avtalstecknande parter på olika avtalsområden.

Löneindrivning är en grundläggande och central uppgift för fackförbunden. I verksamheten följs inkassolagens krav på god inkassosed, även om något tillstånd som regel inte krävs. När det gäller förslaget att DO ska driva in löner krävs klargöranden kring vilka ärenden som i praktiken ska hanteras av staten. Indrivningsprocessen skiljer sig åt beroende på om en fordran är tvistig och därmed hanteras i domstol, eller om den är icke tvistig och kan hanteras av Kronofogden. Facklig erfarenhet visar att oseriösa arbetsgivare ofta är svåra att nå och att konkursansökan i kombination med lönegaranti ofta blir den framkomliga vägen. Frågan är vilken roll DO ska ha i denna ordning och hur indrivningen ska utformas i praktiken, om inkassolagen ska följas och hanteringen om det uppstår behov av en konkursansökan. Migranter utan tillstånd kan behöva stöd även i ärenden som inte är tvistiga.

Förbundet delar delegationens bedömning att förslaget skulle kräva betydande resursförstärkning och kompetensutveckling av myndighetens personal. Det finns en stor risk att personer utan tillstånd inte vill vända sig till en statlig myndighet för att få hjälp, även om det är en myndighet som arbetar mot diskriminering. Regeringen har föreslagit att en angiverilag ska införas för sex myndigheter från den 1 juli 2026. Även om DO inte är en av dem, så är det svårt för personer som inte pratar svenska eller känner till det svenska samhället att förstå att inte alla myndigheter har en informationsplikt.

Ett statsbidrag för fackförbund som företräder arbetstagare utan tillstånd

Många utländska arbetstagare känner inte till att de kan vara med i en fackförening eller hur man går tillväga för att bli medlem om man saknar ett svenskt personnummer. Många fackförbund kan bara driva ärenden till lokal förhandling för personer som inte varit medlemmar, men de kan inte beviljas rättshjälp för att driva tvisten vidare till Arbetsdomstolen. Delegationens förslag om ett statsbidrag för fackförbund som företräder arbetstagare utan tillstånd, skulle kunna underlätta för fackförbund att motivera att man driver icke-medlemmars ärenden till domstol. Tyvärr föreslår betänkandet att bidraget högst får täcka hälften av förbundens kostnader. Akademikerförbundet SSR anser att detta riskerar att göra att arbetstagare utan tillstånd hänvisas till DO. Därmed skulle fackföreningsrörelsen lämna en grupp arbetstagare att bli företrädda av en statlig myndighet i frågor som rör lön och villkor, vilket utmanar den svenska partsmodellen. För att förslaget med ett statsbidrag till fackförbund ska kunna göra verklig skillnad behöver det kunna ersätta en större del av förbundens utgifter.

Ny grund för tillfälligt uppehållstillstånd

Möjligheten för exploaterade personer att få tillfälligt uppehållstillstånd för att delta i rättsprocesser används i alltför låg grad idag. Akademikerförbundet SSR välkomnar att den möjligheten utökas till personer som företräds av fackförbund och DO i tvister om lön och andra ersättningar för arbete. För att lagändringen ska få verkan måste personer vars tillstånd löpt ut, få en verklig möjlighet att inleda en process mot sin arbetsgivare. Då måste de också kunna vara kvar i Sverige. Erfarenheterna från Fackligt center för papperslösa talar för delegationens bedömning att processen underlättas väsentligt om den exploaterade personen är kvar i landet. Information om arbetstagares rättigheter måste också förbättras för dem som blivit beviljade arbetstillstånd och till gruppen arbetsmigranter i stort.

Statsbidrag till civilsamhällesorganisationer

Akademikerförbundet SSR tillstyrker förslaget om att civilsamhällesorganisationer som arbetar mot alla typer av människohandel ges möjlighet till statsbidrag.

Hur ska arbetet mot arbetslivskriminalitet bedrivas långsiktigt?

Akademikerförbundet SSR håller med om delegationens bedömning att arbetet mot arbetslivskriminalitet behöver utvecklas, prioriteras och ha en långsiktig styrning från regering och samverkande myndigheter. Det är också viktigt att arbetet följs upp och utvärderas samt beforskas. Förbundet delar fortsatt bedömningen att funktionen som nationell rapportör för människohandel måste flyttas från Polismyndigheten till en aktör som inte arbetar operativt med frågorna. Sverige behöver rätta sig efter den upprepade kritik som vi fått från Europarådet.

Avslutningsvis vill Akademikerförbundet SSR betona att de människor som exploateras på arbetsmarknaden är brottsoffer och att de ska erbjudas stöd utifrån detta – inte ses som kriminella. Vad vi förstår, är det fortfarande vanligt förekommande att Migrationsverket utvisar de personer utan tillstånd som upptäcks vid inspektioner. Huvudregeln bör vara att de får en reflektionstid, information och stöd i hur de kan driva en arbetsrättslig så väl som straffrättslig process.

Heike Erkers
Förbundsordförande

Josefine Johansson
Internationell sekreterare